

ZALECENIA OCHRONNE DLA GATUNKÓW ROŚLIN BADANYCH W LATACH 2009-2011

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Proponowane działania ochronne
1.	Arnika górska	Arnica montana	<p>W Bieszczadach należy rozważyć stworzenie stanowisk zastępczych. Jak się wydaje, efektywne utrzymanie populacji uzależnione jest od zabiegów ochrony czynnej polegających na stałym, corocznym usuwaniu zarastającej darni i pojawiających się gatunków konkurencyjnych, w sytuacji braku wypasu owiec na obszarach ochrony ścisłej Bieszczadzkiego PN.</p> <p>W północno-wschodniej Polsce - usuwanie drzew i krzewów powodujących zacienianie dna lasu, a także przyspieszających eutrofizację siedlisk, przede wszystkim świerka, leszczyny, buka i czeremchy amerykańskiej. W przyszłości konieczne może okazać się ograniczanie pokrycia maliny i trzcinnika przez wykaszanie i usuwanie biomasy. Należy lokalnie usuwać nadmiernie rozwiniętą warstwę krzewinek, przede wszystkim borówki czernicy i wrzosu. Ważne jest przeciwdziałanie fragmentacji siedlisk w skali regionalnej i utrzymanie stanowisk widnych sosnowych borów świeżych o słabo zadarnionej powierzchni gleby.</p> <p>W południowo-zachodniej Polsce - utrzymanie ekstensywnego użytkowania kośnego połączonego z usuwaniem biomasy. Korzystne byłoby przesunięcie terminu koszenia na sierpień, co pozwoliłoby na dojrzewanie i wysiew nasion nie tylko arniki, ale licznych współwystępujących z nią gatunków chronionych, m.in. storczyków.</p> <p>Wskazane jest także pozostawianie niedokosów lub naprzemienne koszenie fragmentów łąk w kolejnych latach.</p>
2.	Bezlist okrywowy	Buxbaumia viridis	Ochrona bierna, wyznaczenie stref ochrony w lasach gospodarczych; pozostawianie leżącego

ZALECENIA OCHRONNE

			drewna świerkowego lub jodłowego w sąsiedztwie potoków, wąwozów, mokradeł itp. do mineralizacji. Pozostawiane drewno powinno być grubizną w zakresie średnic 5-50 cm pochodzącą z pnia drzewa (nie mogą to być same gałęzie) lub z pniaków, które jednak nie są tak chętnie zajmowane przez bezlist okrywowy.
3.	Bielistka siwa (blada)	Leucobryum glaucum	Nie proponuje się specjalnych działań ochrony czynnej dla tego gatunku. Stanowiska bielistki powinny być otoczone opieką w ramach planów ochronnych nadleśnictw, poprzez dbałość o omijanie większych skupień gatunku w trakcie prac leśnych.
4.	Bylica skalna	Artemisia eriantha	Nie proponuje się specjalnych działań ochrony czynnej dla tego gatunku. Najlepsza i wystarczająca w przypadku tego gatunku, wydaje się zachowawcza ochrona bierna. Wszystkie stanowiska tego gatunku już pozostają w strefie ochrony TPN
5.	Chrobotki	Cladonia spp	W regionie kontynentalnym (lasy sosnowe) w celu ochrony siedlisk chrobotkowych należy po przeprowadzonych czyszczeniach całość drewna wyciągać z powierzchni boru sosnowego tak, aby nie stwarzać warunków do zachodzenia procesu eutrofizacji. W regionie alpejskim należy w miejscach najcenniejszych muraw wysokogórskich lokalnie grodzić szlaki turystyczne, aby uniemożliwić turystom schodzenie ze ścieżek.
6.	Dzwonecznik wonny	Adenophora liliifolia	Powstrzymanie procesu sukcesji przez ciągłe (zaawansowana sukcesja) lub okresowe (sukcesja przebiega w średnim lub powolnym tempie) usuwanie krzewów. W celu zmniejszenia trofii siedliska, można wprowadzić jesienne grabienie ściółki. Tego typu działania powinny być poprzedzone eksperymentem naukowym w celu prześledzenia reakcji roślinności dąbrowowej na tego typu czynności. Pobranie nasion w celu wyhodowania <i>ex situ</i> osobników, którymi po uzyskaniu potrzebnych zezwoleń zostaną następnie zasilone populacje macierzyste. W przypadku skrajnie nielicznych stanowisk, jeżeli w ciągu najbliższych lat nie odnajdzie się nowych osobników dzwonecznika należy zasilić te

ZALECENIA OCHRONNE

			populacje osobnikami z najbliższej położonych stanowisk.
7.	Haczykowiec błyszczący	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	Utrzymanie warunków wodnych we właściwym stanie, jak również zapobieganie sukcesji - raz do roku kosić i usuwać warstwę zielną. Należy zastanowić się także nad możliwością usuwania niektórych drzew i krzewów wkraczających na obrzeża torfowisk.
8.	Języczka syberyjska	<i>Ligularia sibirica</i>	Wykazanie i usuwanie roślinności runa wokół osobników języczki oraz wycinka krzewów i podrostu drzew. Należy monitorować poziom uwodnienia i w razie potrzeby podjąć działania dla jego poprawy. Na stanowisku w Pakosławiu gdzie występuje najliczniejsza populacja języczki na terenie Polski, prowadzona jest od 2008 r. czynna ochrona siedliska polegająca na prześwietleniu siedliska poprzez wycinkę drzew i krzewów z terenu ostoi, opryskiwaniu ich odrośli herbicydem oraz wykaszaniu roślin towarzyszących języczce. Konieczna jest tu także poprawa stosunków wodnych.
9.	Kaldesia dziewięciornikowata	<i>Caldesia parnassifolia</i>	Doraźne działania zapobiegające sukcesji to: usunięcie wraz z kłęczami roślinności szuwarowej zarastającej toń wodną oraz osoki aleosowatej i grążela żółtego; na istniejącym stanowisku - podniesienie poziomu lustra wody; Rozmnożenie gatunku technikami <i>in vitro</i> , kontynuacja programu tworzenia stanowisk zastępczych, bank genów.
10.	Koleantus delikatny	<i>Coleanthus subtilis</i>	Nie stosować stosowania płytkiej orki lub innych zabiegów na całej powierzchni stawów równocześnie; Utworzenie dodatkowych siedlisk dla koleantusa poprzez uformowanie części brzegów stawów w formie łagodnie schodzących do środka zbiorników łach, a także niskich, okresowo odślanianych wysp. Dałoby to możliwości pojawiania się okazów tego gatunku także w okresie jesiennym. Pozostawianie (rotacyjnie) przynajmniej jednego, nie napełnionego stawu w całym gospodarstwie, przez większą część sezonu
11.	Leniec bezpodkwiatkowy	<i>Thesium ebracteatum</i>	Ograniczenie pokrycia gatunków ekspansywnych, wysoce konkurencyjnych (jak zwłaszcza trzcinnik

ZALECENIA OCHRONNE

			<p>piaskowy <i>Calamagrostis epigeios</i>, trzcinnik leśny <i>C. arundinacea</i>, malina właściwa <i>Rubus idaeus</i>, trzęślica modra <i>Molinia coerulea</i>) poprzez ich późnoletnie wykaszanie w obrębie stanowisk połączone z usuwaniem pozyskanej biomasy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - tam, gdzie to możliwe, przywracanie ekstensywnego wypasu zwierząt na murawach i skrajach lasów; - usunięcie ze stanowisk i ich sąsiedztwa sztucznie wprowadzonych gatunków obcych (czeremcha późna, łubin itd.) oraz świerka i liściastych krzewów (zwłaszcza leszczyny); - promowanie sosny, ew. dębu; ograniczanie liczebności świerka w drzewostanach; <p>W przypadku wszystkich stanowisk położonych na terenach w administracji LP, konieczne jest ich uwzględnienie w Planach urządzania lasu i Programach ochrony przyrody – utworzenie stref ochrony.</p>
12.	Lindernia mułowa	Lindernia procumbens	<p>Spuszczenie wody ze stawów, rotacyjnie w obrębie kompleksu. Wystarczy, by woda była spuszczana ze stawu co kilka lat.</p> <p>W przypadku stanowisk naturalnych, warto byłoby podjąć próby zahamowania naturalnych procesów sukcesyjnych poprzez mechaniczne usuwanie pojawiających się na odsłoniętych brzegach roślin, nietypowych dla zbiorowisk namułkowych.</p>
13.	Lnica wonna	Linaria odora	<p>Utrzymanie niezdeprawowanych odcinków wydm, gdyż ochrona gatunku powinna polegać na zachowaniu naturalnego charakteru stanowisk. Zakaz nasadzeń gatunków obcych i rodzimych, zwłaszcza ekspansywnych traw w sąsiedztwie stanowisk lnicy, ochrona przed wydeptywaniem.</p>
14.	Marsylia czterolistna	Marsilea quadrifolia	<p>Usuwanie nadmiernie rozrastających się i zagęszczających szuwarów w sąsiedztwie stanowisk marsyli. Nie zarybiać gatunkami obcymi, roślinożernymi zbiorników z marsylią. Kontynuacja programu tworzenia stanowisk zastępczych. Hodowla gatunku w warunkach ogrodowych, bank genów. Akcja edukacyjna: pogadanki w gronach wędkarskich i/lub szkołach o wartościach zbiorowisk roślin wodno-bagiennych, utrzymaniu porządku nad zbiornikami wodnymi oraz niekiedy negatywnym wpływie obcych gatunków ryb na rodzimą faunę i florę.</p> <p>Wyłączenie z użytkowania wędkarskiego zbiornika</p>

ZALECENIA OCHRONNE

			wodnego w piaszkowni k. Gołąba.
15.	Mieczyk błotny	Gladiolus paluster	<p>Koszenie łąki pod koniec okresu wegetacyjnego (koniec sierpnia, wrzesień), ze zbiorem siana. Ograniczenie w ten sposób wzrostu samosiewek drzew i krzewów otaczających łąki i regulacja składu gatunkowego i struktury runi łąkowej. Ma to również wpływ hamujący na tworzenie się wojtoku.</p> <p>Kontynuacja programu tworzenia stanowisk zastępczych i zasilania populacji macierzystej osobnikami pochodzącymi z hodowli. Hodowla gatunku w warunkach ogrodowych, bank genów.</p>
16.	Ponikło krańskie	Eleocharis carniolica	<p>Ochrona przed bezpośrednim zniszczeniem – wyznaczenie stref ochronnych.</p> <p>Ochrona przed trwałym odwodnieniem siedliska – stanowisko „Czerniawka”.</p> <p>Ochrona przed zacienieniem i zagłuszeniem stanowisk przez otaczającą roślinność. Doraźne usuwanie zacieńających silnie i bezpośrednio stanowiska drzew i krzewów (umiarkowane zacienienie nie szkodzi jak się zdaje ponikłu, którego najobfitsze stanowiska stwierdzono na drogach leśnych, a więc z natury rzeczy siedliskach półotwartych; zacienienie może też w niektórych przypadkach zapobiegać szybkiemu wysychaniu podłoża). Jednokrotny pokos, przeprowadzany w pierwszej połowie roku, dla zapobieżenia ścinaniu kłosów ponikła <i>Eleocharis</i> (łąkowe stanowisko „Czerniawka”).</p>
17.	Przytulia krakowska	Galium cracoviense	<p>Kontrolowane wykaszanie i eliminacja podrostu drzew i krzewów. Dość kontrowersyjnym, ale być może wartym rozważania wydaje się być również wprowadzenie kontrolowanego ruchu turystycznego. Na stanowiskach gdzie turystyka piesza jest rozwinięta nie obserwuje się tak dużej sukcesji wtórnej, jak w przypadku miejsc gdzie nie ma szlaków turystycznych (Łysa Góra).</p>
18.	Różnanechnik żółty	Rhododendron luteum	<p>Kontrolowane przerzedzanie ekspansywnych gatunków krzewów i drzew oraz eliminacji gatunków obcych – czeremcha amerykańska, dąb czerwony.</p>
19.	Rzepik szczeciński	Agrimonia	W Karpatach, ani w Polsce północno-wschodniej,

ZALECENIA OCHRONNE

		<i>pilosa</i>	gdzie jest centrum występowania tego gatunku, działania takie nie są wymagane.
20.	Sasanka otwarta	<i>Pulsatilla patens</i>	<p>Ograniczenia pokrycia gatunków wysoce konkurencyjnych, jak trzcinnik piaskowy, trzcinnik leśny, malina właściwa, a w uzasadnionych przypadkach również wrzосу i borówki czernicy poprzez ich późnoletnie wykaszanie w obrębie stanowisk połączone z usuwaniem pozyskanej biomasy.</p> <p>Kształtowanie drzewostanów sosnowych z warstwą krzewów zdominowaną przez jałowca, z minimalnym udziałem świerka we wszystkich warstwach zbiorowiska;</p> <p>Usunięcie ze stanowisk i ich sąsiedztwa sztucznie wprowadzonych gatunków obcych (czeremcha późna, łubin itd.) oraz świerka i gatunków liściastych krzewów (zwłaszcza leszczyny);</p> <p>Tam, gdzie to możliwe, przywracanie ekstensywnego wypasu zwierząt na murawach i skrajach lasów.</p> <p>W związku z tym, że naturalnym czynnikiem istotnie zwiększającym efektywność kiełkowania nasion sasanki otwartej są naturalne pożary (Kalamees i in. 2005), należy rozważyć prawne i techniczne możliwości zastosowania kontrolowanego wypalania runa w ochronie gatunku w Polsce. Zagadnienie to wymaga wcześniejszych badań terenowych i eksperymentalnych.</p>
21.	Selery błotne	<i>Apium repens</i>	Przywrócenie ekstensywnego użytkowania łąk (późne wykaszanie, ze zbiorem siana), jak również rezygnacja z nadmiernej intensyfikacji gospodarki łąkowej oraz osuszania łąk.
22.	Starodub łąkowy	<i>Ostericum palustres</i>	Przywrócenie ekstensywnego użytkowania łąk (późne wykaszanie, ze zbiorem siana), jak również rezygnacja z nadmiernej intensyfikacji gospodarki łąkowej oraz osuszania łąk.
23.	Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	Eliminowanie zjawiska pozyskiwania gatunku ze stanu dzikiego, a także zrównoważona gospodarka leśna – w miejscach nagrodzenia gatunku, wyznaczyć strefy ochronne.
24.	Tocja karpacka	<i>Tozzia carpatica</i>	Na stanowiskach zagrożonych zrywką drewna lub innymi pracami leśnymi – wyznaczenie stref ochronnych. Zapobieganie osuszeniu siedliska

ZALECENIA OCHRONNE

			(młak), jak również nadmiernemu zarośnięciu przez drzewa i krzewy – usuwanie pojedynczych okazów; zarastające stanowisko Morgi - koszenie polany i niedopuszczenie do jej zalesienia.
25.	Tojad morawski	<i>Aconitum firmum</i> ssp. <i>moravicum</i>	Zabezpieczenie stanowisk narażonych na bezpośrednią ingerencję człowieka, jak: obszar zniszczonych przez pował drzewostanów świerkowych na Baraniej Górze i Policy, gdzie należy zaniechać intensywnych zabiegów rekultywacyjnych z wykorzystaniem ciężkiego sprzętu na i w pobliżu stanowisk tojadu – wyznaczyć strefy ochronne Stworzenie obszaru chronionego na Malinowskiej Skale na Baraniej Górze, gdzie obok tojadów: morawskiego i dzióbatego, znajduje się drugie w Polsce (po Babiej Górze) stanowisko okrzynu jeleniego <i>Laserpitium archangelica</i> . Pilsko: ograniczenie dostępu – odrodzenie młaki (?) połączone z działaniami edukacyjnymi
26.	Torfowce	<i>Sphagnum</i> spp.	Utrzymanie właściwego uwodnienia terenu; na torfowiskach – utrzymanie ich jako siedlisk otwartych, nie zalesionych. Kontrola pozyskania torfowców z natury, zakaz takiego działania w miejscach nagromadzenia gatunków lub występowanie najrzadszych z tej grupy. Kontrola pozyskania torfu (niszczenie żywej warstwy torfowców jest tu działaniem ubocznym).
27.	Widlicz alpejski	<i>Diphasiastrum alpinum</i>	Właściwa forma ochrony to ochrona bierna.
28.	Widlicz Isslera	<i>Diphasiastrum Issleri</i>	Właściwa forma ochrony to na razie ochrona bierna. Wyjątek to eliminacja gatunków ekspansywnych - borówka czernica na stanowisku Uptaz pod Pielgrzymami w Karkonoszach.
29.	Widłaki	<i>Lycopodium</i> spp.	W obszarach chronionych najlepszym sposobem ochrony jest ochrona bierna, w przypadku obszarów gdzie prowadzona jest gospodarka, warto rozpatrzyć zastosowanie ochrony czynnej, polegającej na zrównoważonej, kontrolowanej gospodarce leśnej - skupienia widłaków w lasach

ZALECENIA OCHRONNE

			gospodarczych należy wyznaczać do ochrony, wskazując ich lokalizację i umieszczając stosowne zapisy w dokumentach nadleśnictwa.
30.	Widłoząb zielony	Dicranum viride	Zapobieganie mechanicznemu uszkodzeniu stanowisk w trakcie standardowych prac leśnych oraz pozyskiwanie głązów narzutowych stanowiących siedlisko widłoząba do celów gospodarczych poprzez ustanowienie stref ochronnych wokół stanowisk.
31.	Włosocień cienisty	Trichomanes speciosum	Utworzenie strefy ochronnej wokół stanowiska, ustalenie z Nadleśnictwem Złotoryja pozostawienie fragmentu lasu bez zabiegów hodowlanych i włączenie wydzielenia do lasów gospodarstwa specjalnego.
32.	Zanokcica serpentynowa	Asplenium adnigrum	Ustanowienie wokół stanowisk zanokcic trzydziestometrowych stref ochronnych. Zalesienie otoczenia ich stanowisk, przy czym prace powinny być prowadzone pod nadzorem przeszkolonych osób w sposób nie zagrażający paprociom. Eliminować konkurencyjne gatunki roślin naczyniowych na stanowiskach, gdzie ograniczają one możliwości rozwoju populacji zanokcic. Celowe dla zwiększenia możliwości rozprzestrzeniania się paproci wydaje się odpowiednie przygotowywanie mikrosiedlisk, w których mogłyby kiełkować ich zarodniki. Można to uzyskać przez oczyszczanie szczelin skalnych z rosnących tam roślin naczyniowych, mchów i zalegającej martwej substancji organicznej. Silnie zagrożone populacje o niskich liczebnościach należy zabezpieczyć w hodowli <i>ex situ</i> w celu ich reintrodukcji w razie wymarcia roślin na stanowiskach.
33.	Żmijowiec czerwony	Echium ruscicum	Populacja w Dobużku nie wymaga pilnych zabiegów ochronnych w siedlisku. Należy jednak rozważyć całkowite usunięcie pojedynczych zakrzaczeń porastających zbocze ze stanowiskiem żmijowca. W przypadku populacji w Posadowie i Czumowie pilnie należy podjąć działania ochronne polegające w szczególności na koszeniu murawy z usunięciem pokosu. Należy także poważnie rozważyć wczesnowiosenne kontrolowane wypalanie zbocza (przynajmniej raz na 2 lata), które zdaje się być jedynym czynnikiem pozwalającym na utrzymanie się tej populacji żmijowca. Poza tym, wskazane byłoby usunięcie

ZALECENIA OCHRONNE

			zakrzaczeń tarniny, znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie płatu ze żmijowcem. Po wprowadzeniu zabiegów ochronnych na stanowiska żmijowca zalecane byłoby dokonanie introdukcji uzupełniającej (a w Czumowie być może nawet reintrodukcji w przypadku nie odnalezienia gatunku także i w następnych latach), ze względu na skrajnie niską liczebność żmijowca.
34.	Bylica pontyjska	Artemisia pontica	Koszenie murawy z usuwaniem biomasy (raz na 2 lata) ew. wprowadzenia okresowego wypasu. Należy też usunąć nasadzenia drzew na stoku północnym i częściowo przynajmniej usunąć pas krzewów rozrastających się od podnóża stoku, stanowiących rozsądnik ekspansywnych krzewów – tarniny, derenia itp., mogących rozprzestrzenić się w murawie kserotermicznej.
35.	Ciemnżyca czarna	Veratrum nigrum	Wycinanie krzewów i podrostu drzew, aż do uzyskania właściwego stopnia ocienienia (półcień). Należy wyznaczyć strefy ochronne wokół stanowisk gatunku.
36.	Cyklamen purpurowy	Cyclamen purpurascens	Należy zabezpieczyć materiał w banku nasion, prowadzić uprawę gatunku w ogrodzie botanicznym i ew. podjąć próbę powiększenia arealu zajmowanego przez gatunek na grupach skałek w sąsiedztwie szczytu, w oparciu o uzyskany w ogrodzie materiał. Podjąć próbę reintrodukcji gatunku na stanowiska znane dawniej, na których utrzymują się wciąż podobne warunki siedliskowe.
37.	Gąsuszka kulecznica	Pilularia globulifera	Utrzymanie odpowiedniego reżimu wodnego i ograniczenie konkurencji. W przypadku Poręby i Krzyżowej jest to kontrola poziomu wody i wymuszenie regularnego sezonowego cyklu jej wahań, w przypadku Brożka i Poręby kontrola przebiegu sukcesji i ewentualne przeciwdziałanie ekspansji gatunków drzewiastych (wycinka), o ile czynniki naturalne (powódzie i stagnacja wody) nie będą ich eliminować w stopniu wystarczającym.
38.	Kotewka orzech wodny	Trapa natans	Zapobieganie osuszaniu wypłaconych zbiorników wodnych, rezygnacja z usuwania kotewki w ramach „czyszczenia” stawów przez wędkarzy i in. użytkowników, zapobieganie eutrofizacji zbiorników.
39.	Okrzyn jeleni	Laserpitium	Objąć stanowisko w masywie Baraniej Góry

ZALECENIA OCHRONNE

		archangelica	ochroną obszarową w formie użytku ekologicznego o zaproponowanej nazwie „Źródłisko Potoku Malinowskiego”. Zakaz wyznaczania szlaków zrywkowych i dróg przez teren użytku, zakaz zalesiania oraz nakaz utrzymania formacji ziołoroślowej (w miarę potrzeb usuwania podrostów drzew).
40.	Ostnica piaskowa	Stipa borystenica	Należy kontynuować podjęte działania ochronne: Wycinka drzew i krzewów, w tym przerzedzanie otaczających drzewostanów, poszerzanie luk z ostnicą. Wyrwanie robinii akacjowej z korzeniami. Ekstensywny wypas owiec. Eksperymentalne wykaszanie trzcinnika piaskowego (do tej pory nie ma oczekiwanych efektów) Wygrabianie nierozłożonej materii organicznej (głównie wojłoku i igliwia w najbardziej zdegenerowanych płatach siedliska) Eksperymentalne odtwarzanie siedlisk ostnicy piaskowej przez zdzieranie wierzchniej warstwy gleby wraz z systemem korzeniowym robinii oraz bankiem nasion gatunków nitrofilnych. Można też rozważyć eksperymentalne wypalenie fragmentu murawy, w okresie wczesnowiosennym, pod nadzorem straży pożarnej.
41.	Pierwiosnek omączony	Primula farinosa	Koszenie z usuwaniem biomasy ew. wprowadzenie okresowego wypasu. Należy też sukcesywnie w miarę pojawiania się, usuwać krzewy rozrastające się w płacie siedliska, a także utrzymywać podpiętrzenia wody w celu podniesienia poziomu wody na młacie. Można eksperymentalnie usuwać fragmenty darni (o powierzchni ok. 1 dm ²) w celu odstonięcia podłoża, tworząc miejsca do rozsiewania się gatunku.
42.	Rogownica alpejska	Cerastium alpinum	Należy zabezpieczyć materiał w banku nasion, prowadzić hodowlę gatunku w ogrodzie BPN i ew. podjąć próbę powiększenia areału zajmowanego przez gatunek (restytucję gatunku) na grani, po zachodniej stronie szczytu Babiej Góry (Kościółki) w oparciu o uzyskany w ogrodzie materiał.
43.	Szachownica kostkowana	Fritillaria meleagris	Zapobiegać osuszaniu łąk, gdzie rośnie szachownica. Należy kontynuować wykaszanie łąk, zabezpieczyć materiał w banku nasion, dalej prowadzić hodowlę gatunku w Arboretum, a

ZALECENIA OCHRONNE

			nawet umożliwić tam zakup wyhodowanych okazów dla potrzeb ogrodnictwa. Pożądane byłoby zabezpieczenie w planach zagospodarowania przestrzennego terenów w sąsiedztwie rezerwatów (stworzenie dla nich stref buforowych) przed zabudową i zagwarantowanie pozostawienia ich jako użytków zielonych.
--	--	--	--